

وزارت راه و شهرسازی
سازمان بنادر و دریانوردی

سیر تحول حق دقت نمایندگی از نیروی کار دریایی

(با تمرکز بر مقابله نامه‌ی کار دریایی ۲۰۰۶ و نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران)

نگارش:

صدرالدین محمد محمدی

دکتر رضا موسی زاده

تابستان ۱۳۹۸

سرشناسه	:	محمدی، صدرالدین محمد،
عنوان و نام پدیدآور	:	سیر تحول حقوق حمایتی از نیروی کار دریایی (با تمرکز بر معاوضه نامه‌ی کار دریایی ۲۰۰۶ و نظام
حقوقی جمهوری اسلامی ایران) /	:	نگارش صدرالدین محمد محمدی، رضا موسی‌زاده؛ ویراستار مجتبی بحیرایی.
مشخصات نشر	:	تهران: سازمان بنادر و دریانوردی
مشخصات ظاهری	:	۱۳۰ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۸۴۲۲-۵۹-۴
وضعیت فهرست نویسی	:	فیمپا
موضوع	:	دریانوردان کشتی‌های بازرگانی -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران
موضوع	:	Iran -- Legal status, laws, etc. -- Merchant mariners
موضوع	:	دریانوردان کشتی‌های بازرگانی -- وضع حقوقی و قوانین
موضوع	:	Iran -- Legal status, laws, etc. -- Merchant mariners
موضوع	:	کارگران حمل و نقل دریایی -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران
موضوع	:	Iran -- Legal status, laws, etc. -- Stevedores
موضوع	:	کارگران حمل و نقل دریایی -- وضع حقوقی و قوانین
موضوع	:	Iran -- Legal status, laws, etc. -- Stevedores
شناسه افزوده	:	موسی‌زاده، رضا
شماره افزوده	:	سازمان بنادر و دریانوردی
شناسه افزوده	:	Ports and Maritime Organization of Iran
رده ی ک	:	KMH1۳۸۷:
ر ه بند - بوبی	:	۳۳۱/۷۹۰۹۵۵:
شمار شابشناسی ملی	:	۵۷۲۶۸۰۵:

انتشارات سازمان بنادر و دریانوردی
 شرکت، تخصصی دریایی و بندری
 سیرنوس - حمایتی از نیروی کار دریایی
 (با تمرکز بر معاوضه نامه‌ی کار دریایی ۲۰۰۶ - نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران)

نگارش: صدرالدین محمد محمدی، دکتر رضا موسی‌زاده
 ویراستار: مجتبی بحیرایی
 طراح و ناظر چاپ: سمیه نورمحمدی
 چاپخانه: هنر آریا

مرکز پخش انتشارات سازمان بنادر و دریانوردی
 چاپ اول: تابستان ۱۳۹۸ شماره‌گان: ۱۰۰۰
 قیمت: ۲۵ هزار تومان

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای ناشر محفوظ است.

دفتر انتشارات: تهران - اتوبان شهید حقانی - بعد از چهارراه جهان‌کودک - انتهای خیابان شهیدی جنوبی - سازمان بنادر و

دریانوردی - مرکز بررسی‌ها و مطالعات راهبردی - کدپستی: ۱۵۱۸۶۶۳۱۱۱

تلفن: ۸۴۹۳۳۰۴۲ | دورنگار: ۸۸۶۵۱۱۹۱

پست الکترونیکی: pub@pmo.ir

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۲۲-۵۹-۴

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه
۱۲	چکیده
۱۳	دیباچه
۱۶	فصل اول: تاریخچه و سیر تحول حقوق کار
۱۶	مبحث اول: جایگاه حقوق کار
۱۷	مبحث دوم: مفهوم حقوق کار
۱۸	بند اول: تعریف حقوق کار
۱۸	بند دوم: مفاهیم اجتماعی و سیاسی حقوق کار
۱۸	بند سوم: مفاهیم اجتماعی و اقتصادی حقوق کار
۱۹	مبحث سوم: تحول و سیر حقوق کار
۱۹	بند اول: بنیادهای فکری حقوق کار
۱۹	الف: دوره آزادی مطلق
۱۹	ب: دوره دخالت دولت
۲۰	ج: دوره روابط جمعی کار
۲۰	بند دوم: مشخصات حقوق کار
۲۰	الف: جنبه حمایتی حقوق کار
۲۰	ب: جنبه امری حقوق کار
۲۰	بند سوم: مبانی حقوقی کار
۲۱	مبحث چهارم: منابع حقوق کار
۲۱	بند اول: منابع داخلی
۲۱	الف: قانون اساسی
۲۱	ب: قوانین عادی
۲۱	ج: آیین نامه ها و تصویب نامه های قوه مجریه
۲۲	د: رویه قضایی
۲۲	و: پیمان های جمعی کار

۲۲	ه: عرف و عادات شغلی
۲۲	بند دوم: منابع بین المللی
۲۲	الف: توافقنامه های دو یا چند جانبه
۲۲	ب: مقاوله نامه های بین المللی
۲۲	مبحث پنجم: قانون کار
۲۳	بند اول: تاریخچه قانون کار
۲۴	بند دوم: هدف گذاری در قوانین کار
۲۴	بند سوم: حدود مداخله دولت ها در تنظیم قانون کار
۲۴	بند چهارم: حدود مداخله اجتماع در تنظیم قانون کار
۲۶	فصل دوم: حقوق بین المللی کار و حقوق کار دریایی
۲۶	مبحث اول: سیر تحول حقوق بین الملل کار
۲۶	بند اول: پی آمدهای «ت» ب معنی و اندیشه تدوین حقوق بین الملل کار
۲۷	بند دوم: قانون گذاری حقوق بین الملل کار
۲۸	مبحث دوم: شاخص های حقوق بین الملل کار
۲۸	مبحث سوم: اهداف حقوق بین المللی کار
۲۸	بند اول: حقوق بین الملل کار و تاثیر آن در شرایط کار
۲۹	بند دوم: حقوق بین الملل کار و تامین صلح جهانی
۲۹	بند سوم: حقوق بین الملل کار و تامین عدالت اجتماعی
۲۹	بند چهارم: حقوق بین الملل کار و توسعه اقتصادی و سیاست اجتماعی
۲۹	مبحث چهارم: منابع حقوق بین المللی کار
۲۹	بند اول: اساسنامه سازمان بین المللی کار
۳۰	بند دوم: معیارهای بین المللی کار
۳۰	الف: مصوبه های سازمان ملل متحد در زمینه کار
۳۰	ب: معیارهای مصوب سازمانی منطقه ای
۳۰	ج: عهدنامه های دو یا چند جانبه
۳۱	مبحث پنجم: حقوق بنیادین کار و کار شایسته
۳۱	بند اول: مبانی حقوق بشری حقوق کار

۳۲	بند دوم: اسلام و حقوق کار
۳۲	بند سوم: حقوق بنیادین کار
۳۴	بند چهارم: کار شایسته
۳۵	مبحث چهارم: سازمان بین‌المللی دریانوردی
۳۵	بند اول: ایده تاسیس يك مرجع بین‌الدولی دریانوردی در سازمان ملل متحد
۳۵	بند دوم: برگزاری کنفرانس ثنودر سال ۱۹۴۸ میلادی راجع به تاسیس يك سازمان بین‌المللی دریانوردی
۳۶	بند سوم: اهداف سازمان بین‌المللی دریانوردی
۳۶	بند چهارم: سازمان بادر و دریانوردی مرجع دریایی جمهوری اسلامی ایران
۳۷	مبحث هفتم: سازمان بین‌المللی کار و کار دریایی
۳۸	بند اول: اهداف سازمان بین‌المللی کار
۳۸	مبحث هشتم: تاریخچه و سیر تحول حقوق دریایی و حقوق نیروی کار دریایی
۳۸	بند اول: جایگاه دریا و دریانوردی از دیدگاه اسلام
۳۹	بند دوم: اهمیت، تهدیدها، مخاطرات و جایگاه کشتیرانی در تجارت جهانی
۴۰	بند سوم: حقوق دریایی
۴۱	بند چهارم: حقوق کار دریانوردی
۴۳	بند پنجم: تاریخچه حقوق دریایی
۴۴	بند ششم: منشاء حقوق دریایی
۴۴	بند هفتم: منابع بین‌المللی حقوق دریایی
۴۵	بند هشتم: منابع ملی حقوق دریایی
۴۶	فصل سوم: تاریخچه و سیر تحول حقوق کار در ایران
۴۶	مبحث اول: تاریخچه حقوق کار
۴۷	مبحث دوم: قانون‌گذاری حقوق کار و تحولات آن
۴۷	بند اول: توقعات انقلابی و نقش آن در طرح جدید قانون کار
۴۸	بند دوم: مرحله عدم ثبات قانون‌گذاری
۴۸	بند سوم: مرحله ثبات قانون‌گذاری
۴۹	بند چهارم: حقوق کار جمهوری اسلامی ایران
۵۲	فصل اول: کلیات مقاوله‌نامه

۵۲	مبحث اول: تاریخچه
۵۳	مبحث دوم: مقابله‌نامه‌های حمایتی مشابه از نیروی کار دریایی
۵۶	مبحث سوم: اهداف
۵۶	مبحث چهارم: تعاریف
۵۶	بند اول: دریانورد
۵۷	بند دوم: کشتی
۵۷	بند سوم: مالک کشتی
۵۷	مبحث پنجم: اصول و حقوق بنیادین
۵۷	مبحث ششم: حقوق اجتماعی حمایتی
۵۷	مبحث هفتم: انواع مقررات
۵۸	مبحث هشتم: لایحه اجرا
۵۸	مبحث نهم: اصلاح مقابله‌نامه
۵۹	بند اول: مواد لازم‌الاجرا
۶۰	بند دوم: قوانین توصیه‌ای
۶۲	فصل دوم: جنبه‌های حمایتی از شرایط نیروی کار دریایی
۶۲	مبحث اول: حداقل سن
۶۳	بند اول: مقررات ملی
۶۵	مبحث دوم: گواهینامه پزشکی
۶۵	بند اول: الزامات گواهی‌نامه پزشکی
۶۶	بند دوم: مقررات ملی
۶۸	مبحث سوم: آموزش و کسب صلاحیت‌های لازم
۶۹	بند اول: مقررات ملی
۷۱	مبحث چهارم: استخدام و کاریابی
۷۱	بند اول: اهداف تأسیس نظام خدمات استخدام و کاریابی
۷۲	بند دوم: طرق آرایه خدمات استخدام و کاریابی
۷۲	بند سوم: الزامات نظام آرایه خدمات استخدام و کاریابی

۷۲.....	چهارم: الزامات نظارت ملی نظام خدمات استخدام و کاریابی
۷۳.....	بنجم: مقررات ملی
۷۶.....	ل سوم: جنبه‌های حمایتی از شرایط کار دریایی
۷۶.....	اول: مقررات ملی
۷۷.....	حث اول: قرارداد کار دریایی
۷۷.....	اول: شرایط قرارداد کار دریایی
۷۸.....	دوم: مقررات ملی
۷۹.....	سوم: اجزای قرارداد کار دریا
۸۰.....	چهارم: مقررات ملی
۸۱.....	بنجم: نحوه خاتمه قرارداد کار دریایی
۸۲.....	ششم: مقررات ملی
۸۴.....	حث دوم: دستمزد
۸۴.....	اول: تعاریف
۸۴.....	دوم: نحوه محاسبه و پرداخت
۸۵.....	سوم: الزامات اعضا در محاسبه و پرداخت
۸۶.....	چهارم: مبانی محاسبه حداقل دستمزد
۸۶.....	بنجم: مقررات ملی
۸۷.....	حث سوم: ساعات کار و استراحت
۸۷.....	اول: ساعات متعارف کار و استراحت
۸۹.....	دوم: مقررات ملی
۹۱.....	حث چهارم: مرخصی سالانه
۹۱.....	اول: موارد عدم لحاظ مرخصی سالانه
۹۲.....	دوم: مقررات ملی
۹۳.....	حث پنجم: بازگشت به وطن
۹۳.....	اول: شرایط بازگشت به وطن
۹۳.....	دوم: هزینه‌های مشمول حق بازگشت به وطن

۹۳	بند سوم: محل های بازگشت به وطن
۹۴	بند چهارم: قصور مالک در پرداخت هزینه
۹۵	بند پنجم: مقررات ملی
۹۵	مبحث ششم: پرداخت غرامت به دلیل فقدان یا غرق کشتی
۹۵	بند اول: مقررات ملی
۹۷	مبحث هفتم: دسترسی به تاسیسات رفاهی مستقر در کشتی و ساحل
۹۷	بند اول: ساختار تاسیسات
۹۷	بند دوم: وظایف هیئت های رفاهی
۹۷	بند سوم: الزامات بازداشت دریانوردان خارجی
۹۸	بند چهارم: الزامات مشارکت اعضاء
۹۸	بند پنجم: مقررات ملی
۹۹	مبحث هشتم: تامین آب شام
۱۰۰	بند اول: الزامات حمایتی
۱۰۲	بند دوم: مقررات ملی
۱۱۱	مبحث نهم: مراقبت درمانی بر روی کشتی و ساحل
۱۱۱	بند اول: الزامات مراقبت درمانی بر روی کشتی
۱۱۱	بند دوم: الزامات مراقبت درمانی بر روی ساحل
۱۱۲	بند سوم: مقررات ملی
۱۱۳	مبحث دهم: مراقبت بهداشتی و ایمنی بر روی کشتی
۱۱۳	بند اول: الزامات تامین و ارتقای بهداشت حرفه ای و ایمنی
۱۱۵	بند دوم: مقررات ملی
۱۱۷	ره آورد
۱۲۲	منابع فارسی
۱۲۷	ENGLISH SOURCES
۱۲۸	Abstract

یکی از مفاهیم سترگ نظام سرمایه‌داری در حال تکوین اروپا در نیمه دوم قرن نوزدهم همانا مفهوم "کار" بوده است. از اقتصاددانان لیبرال تا کارل مارکس بر این مفهوم تاکید داشته‌اند که توسعه اقتصادی و اجتماعی هر جامعه‌ای مدیون نظام کار بوده و ساماندهی آن از ضروریات اولیه محسوب می‌گردد. با نضج نظام سرمایه‌داری و ایجاد قشر جدیدی به نام "طبقه کارگر" نیروی انسانی در اختیار "تولید انبوه" قرار گرفت و به این ترتیب موتور سرمایه‌داری با پشتوانه "ماشین" (ابزار کار)، نیروی کار منجر به نخستین اعتراضات مدنی و تشکیل تشکلات کارگری و نهایتاً تأسیس نخستین سازمان بین‌المللی در جهت حمایت از نیروی کار تحت عنوان سازمان بین‌المللی کار گردید.

ساماندهی نیروی کار تابع تعامل سه عنصر اساسی کارگران، کارفرمایان و دولت بوده است. تجمیع منافع متعارض سه گروه مذکور و برآیند مذاکرات آنان منجر به شکل‌گیری حقوق کار در عرصه داخلی کشورها و حقوق بین‌الملل کار در عرصه بین‌الملل گردید. ولی در انواع مختلف کار، کار دریایی که ضامن حمل و نقل کالاها از جهان سرمایه‌داری به سوی اقصای نقاط جهان است از اهمیت خاصی برخوردار بوده است. ویژگی‌های منحصر به فرد کار دریایی سبب شده است که اسناد بین‌المللی متمایزی در خصوص کار دریایی و حمایت از نیروی کار دریایی تدوین شود.

نیروی انسانی که یکی از عوامل اصلی صنعت کشتیرانی محسوب می‌شود هم در فرآیند ساخت شناور و هم در فرآیند راهبری شناور نقش حیاتی ایفا می‌کند و شامل ۱/۵ میلیون نفر دریانورد و حدود ۱۰۰ هزار فروند شناور می‌گردد. بنابراین قانون‌مند کردن و استاندارد کردن برای این مجموعه انسانی کاملاً حایز اهمیت بوده است.

مقاله‌نامه کار دریایی ۲۰۰۶ که در کنفرانس عمومی سازمان بین‌المللی کار به وسیله هیأت مدیره دفتر بین‌المللی کار در نود و چهارمین نشست خود تصویب شد، به اصول بنیادین مقاله‌نامه‌های بین‌المللی کار و جدیدترین استانداردها و توصیه‌نامه‌های مورد تجدیدنظر واقع شده بین‌المللی کار دریایی اشاره می‌کند که از جمله می‌توان اختصاراً به موارد زیر اشاره کرد:

مقاله‌نامه حداقل سن در دریا (شماره ۷ - ۱۹۲۰)، کاریابی دریانوردان (شماره ۹ - ۱۹۲۰)، بیمه بیماری در دریا (شماره ۵۶ - ۱۹۳۶)، تأمین اجتماعی دریانوردان (شماره ۷۰ - ۱۹۴۰)، ساعات کار و تأمین نیروی انسانی در دریا (شماره ۷۶ - ۱۹۴۶)، مرخصی سالانه با استفاده از مزد دریا (شماره ۱۴۶ - ۱۹۷۶)، کار اجباری (شماره ۲۹ - ۱۹۳۰) و

حمایت از حقوق کار دریایی بدون تضمینات و اسناد بین‌المللی که دولت‌ها به آن پیوسته باشند و همچنین تدوین قوانین داخلی روشن در این زمینه امکان‌پذیر نخواهد بود. به عبارت دیگر، علاوه بر اسناد و معاهدات بین‌المللی، قوانین داخلی مرتبط با حقوق کار دریایی باید تدوین شوند.

کتاب حاضر، مفهوم کار دریایی و حقوق مرتبط با آن را به طور شایسته از منظر قوانین داخلی ایران و اسناد بین‌المللی مورد مطالعه قرار می‌دهد و اطلاعات جامعی را در زمینه‌های مختلف کار دریایی در اختیار خواننده قرار می‌دهد.

امید است کتاب حاضر ضمن آشنا ساختن افراد شاغل در صنعت دریانوردی به حقوق مربوط خود، مسوولان ذی‌ربط در این حوزه را نسبت به ابعاد مختلف حقوق کار دریایی آگاه و متعهد به الزامات بین‌المللی و داخلی در این زمینه نماید.

دکتر رضا موسی‌زاده

مرداد ۱۳۹۸